

Waarom  
(boeken & films & events & congressen & websites & voorstellingen & ...)

## Het verhaal van autisme

In het boek *Autisme als atypische ontwikkeling* beschrijft Martine Delfos de kernproblemen van kinderen met autisme en hoe deze kinderen daarbij geholpen kunnen worden. De mentale leeftijd laat bij kinderen met autisme een patroon van bergen en dalen zien. Een normale ontwikkeling start met de gewone sociale omgang en de daarbij behorende sociaal-emotionele vragen in de voorschoolse periode. In de schoolperiode komt er meer nadruk te liggen op cognitieve vraagstukken. Kinderen met autisme vertonen volgens Delfos een omgekeerde volgorde in hun ontwikkeling. Zij starten met een cognitieve benadering van de werkelijkheid, waarna - vaak noodgedwongen vanwege de schoolplicht - meer nadruk komt te liggen op sociaal-emotionele ontwikkelingsvragen. Kinderen met autisme kunnen blijik geven van hoogontwikkelde cognitieve vaardigheden en daarnaast laagontwikkelde sociale vaardigheden laten zien. Binnen cognitieve en sociale vaardigheden kan echter een grote variatie bestaan in ontwikkeling. Dit maakt dat de mentale leeftijd bij kinderen met autisme een patroon van bergen en dalen laat zien. Delfos spreekt van MAS1P: Mental Age Spectrum within 1 Person.

### Aansluiten bij de mentale ontwikkeling

De kunst volgens het model van Delfos is om de juiste aansluiting te vinden bij de

mentale ontwikkeling van het kind en daarmee mogelijkheden aan te boren waarmee deze ontwikkeling niet langer stagneert, maar een vooruitgang kan laten zien. *Simplex veritas*: een eenvoudig model dat ingang biedt tot zeer veel mogelijkheden om kinderen met autisme in hun ontwikkeling te helpen. Delfos brengt deze mogelijkheden onder in een zestal kenmerken: leren door begrijpen, zelfbepaaldheid, geen hulp vragen, de dagelijkse sociale omgang, gevoel uitzetten en escape.

*Leren door begrijpen*: kinderen met autisme willen begrijpen, begrijpen, begrijpen. Begrijpen betekent voor hen dat een element in verbinding wordt geplaatst met andere elementen. Voor begrijpen is logica een belangrijke factor. Begrijpen is voor hen van levensbelang. Als ze iets niet begrijpen, voelen ze zich totaal verloren.

## “De mentale leeftijd laat bij kinderen met autisme een patroon van bergen en dalen zien”

*Zelfbepaaldheid*: het denken dat nodig is om te begrijpen is een individueel proces met zijn eigen dynamiek en tempo. Denken kun je alleen maar vanuit jezelf. Als je vanuit jezelf denkt, is hulp geboden door anderen een complice-

rende factor als deze hulp niet aansluit bij dit denken. Kinderen met autisme hebben dan een dubbel probleem: het probleem waarmee ze al denkend worstelen en de visie van de hulp biedende volwassene waarover ze dan óók nog eens moeten nadenken. Ondertussen loopt de hulp biedende volwassene stuk op dat in zichzelf gekeerde kind dat maar niet wil luisteren naar alle verstandige raad en richtlijnen om met problemen om te gaan.

*Geen hulp vragen*: door de zelfbepaaldheid en de ervaring zelf dingen te kunnen oplossen, vragen kinderen met autisme niet gemakkelijk om hulp. Kinderen kunnen hierdoor ernstig vastlopen op school. Het hulp leren vragen bij problemen moet deze kinderen zeer expliciet en uitvoerig worden bijgebracht. Ondanks hun hoogontwikkelde technische woordenschat kunnen

kinderen met autisme hulp nodig hebben bij de meest eenvoudige woorden uit de peuter- en kindertijd. Delfos verklaart dit vanuit de achtergebleven sociale ontwikkeling die scherp contrasteert met de cognitieve ontwikkeling.



**Warm aanbevolen**

PETER VAN DER DOEF

programma's & uitzendingen & publicaties & veel meer)



De *dagelijkse sociale omgang*: de problemen van kinderen met autisme in de sociale omgang maken dat ze zich in zichzelf terugtrekken. Zij worden in handboeken ook vaak beschreven als in zichzelf gekeerd. Dat het nodig zou zijn om kinderen gebrekkige sociale vaardigheden aan te leren is volgens Delfos een van de grootste misvattingen omtrent autisme. In plaats hiervan moet men de sociale ontwikkeling bevorderen vanuit een contact met de kinderen waarin ze hun problemen zelf onder woorden kunnen brengen. In de vele voorbeelden van het boek staat centraal dat Delfos altijd zelf contact wil maken met de kinderen als startpunt en middel voor behandeling. Als met de kinderen contact wordt gemaakt en duidelijk wordt wat precies hun problemen zijn, kan de (sociale) ontwikkeling grote, soms niet voor mogelijk gehouden sprongen maken.

*Gevoel uitzetten*: kinderen met autisme kunnen ongevoelig overkomen, terwijl juist bij hen gevoelens een grote rol spelen. Door hun problemen op het sociale vlak ontwikkelen ze vaak een zeer negatief zelfbeeld. Dit kan resulteren in onverbloemde zelfhaat die kan uitmonden in een op zichzelf gerichte depressie of op anderen gerichte agressieve ontladingen. Kinderen met autisme ontwikkelen dan ook strategieën om nare gevoelens uit te zetten. De belangrijkste strategie is die van vermijding. Kinderen trekken zich terug uit de problematische sociale contacten.

*Escape*: als diepste oorzaak voor het uitzetten van gevoel ziet Delfos de



## Warm aanbevolen

PETER VAN DER DOEF

(boeken & films & events & congressen & websites & voorstellingen)

beschadiging van het zelfbeeld. Wanneer hiervoor geen oplossing wordt gevonden, zal het zelfbeeld steeds sterker worden aangetast en zoekt het kind naar omvangrijkere activiteiten om angsten en nare gevoelens weg te drukken. Kinderen vluchten in rituelen, obsessies, games en verslavingen die een prettig gevoel geven als tegenwicht tegen onprettige gevoelens. Ook eetproblemen zijn gekoppeld aan angst. Delfos onderscheidt twee soorten eetproblemen. De eerste heeft te maken met de aard van het voedsel. Het stofwisselingsproces is vertraagd, waardoor het verwerken van verschillende voedselstructuren moeizamer kan gaan. De tweede vorm van eetstoornissen hebben te maken met het zelfbeeld, met het gevoel anders te zijn en er niet bij te horen. Willen afvallen om niet dikker te zijn dan anderen kan uit de hand lopen en resulteren in een eetstoornis.

Delfos biedt een uitweg uit deze problemen vanuit het door haar ontwikkelde model van het socioschema. Dit bestaat uit de volgende zeven stappen:

1. inzicht bieden dat vermijden helpt, maar dat het ook leidt tot meer angst en dat er een betere strategie nodig is;
2. bevorderen van angstverlaging, al is het maar via de ademhaling;
3. onderzoeken waarom dingen moeilijk en verkeerd gaan;
4. ontdekken dat er andere realiteiten zijn dan de ene problematische;
5. ervaren dat je meer bent dan alleen je negatieve eigenschappen;
6. ervaren dat anderen ook die positieve eigenschappen zien;
7. verschuiving van een negatief naar een positief zelfbeeld.

### Toepassing in het onderwijs

Het bespreken van de zes kenmerken van autisme vormt de kern van het boek.

De kenmerken worden geïllustreerd tijdens het betoog en in een afzonderlijk hoofdstuk worden nog twee uitvoerige voorbeelden gegeven van de kenmerken en de wijze waarop deze richtinggevend kunnen zijn voor een behandeling. In een slothoofdstuk bespreekt John Huijbregts, geïnspireerd door een webinarcyclus van Delfos, de toepassing van de theorie van Delfos in het onderwijs. Het blijkt mogelijk dat leerkrachten in het onderwijs zelf leren handelen op een wijze die kinderen met autisme helpt in hun ontwikkeling. Na de lestijd kan individuele aandacht worden gegeven en in de lestijd kunnen groepsgesprekken worden georganiseerd die helpend zijn en waarin niet alleen de leerkracht aan de kinderen, maar ook de kinderen onderling elkaar raad en steun kunnen geven. Toepassing van de theorie van Delfos maakt dat kinderen weer met plezier naar school gaan en zich goed begrepen, gehoord en gewaardeerd voelen. Dit natuurlijk tot grote opluchting van de ouders bij wie woorden tekortschieten om hun dank uit te spreken voor de tot stand gebrachte verandering van gedrag en gevoel van hun kinderen.

### Ontwikkeling in plaats van defect

Dit alles wordt voorafgegaan door vier inleidende hoofdstukken. Eerst wordt ingegaan op het verschijnsel autisme en de diverse verklaringstheorieën. Het belang van het socioschema en het model van het Mental Age Spectrum binnen één persoon wordt vervolgens besproken. Daarna worden de door Delfos onderscheiden kenmerken gecontrasteerd met kenmerken van autisme volgens de DSM en ICD. Het grootste verschil tussen beide benade-

ringen is dat de DSM en ICD een defectmodel beschrijven, terwijl Delfos een ontwikkelingsmodel beschrijft. Een defectmodel richt zich op deelaspecten van de mens met autisme en wil door training de gebrekkige of defecte functies verbeteren. Het ontwikkelingsmodel van Delfos richt zich op de mens met autisme als een geheel en probeert met deze mens in contact te komen en aan te sluiten bij achtergebleven ontwikkelingsgebieden. Trainen van gedrag is uit den boze als dit niet voortkomt uit een behoefte van de kinderen zelf. Het denken van Delfos brengt hiermee mijns inziens niets minder dan een revolutionaire kanteling tot stand in de beeldvorming van autisme. In de handboeken worden kinderen met autisme in navolging van grote namen als Leo Kanner en Hans Asperger getypeerd als in zichzelf gekeerd, terwijl Delfos duidelijk maakt dat kinderen met autisme juist leven vanuit een eigen wereld en dat het alleszins lonend en belonend is om daarmee contact te maken. De slotzin van het boek luidt dat het voor de auteur een feest is geweest om de ervaring te kunnen delen van het zien ontwaken van de neerslachtige mens met autisme met diens sprankelende logica. Als lezer ben je deelgenoot van dit feest, het feest van herkenning en erkenning van onze medemens met een atypische ontwikkeling die autisme heet.

PETER VAN DER DOEF

Martine F. Delfos (2021). *Autisme als atypische ontwikkeling. De kenmerken in de mens als geheel*. Amsterdam: SWP. ISBN 9789085601500; 304 pagina's; € 42,90.